

УДК 378.371

Разумовська Надія Рінатівна

викладач кафедри філософії і
педагогіки професійної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожний університет

Разумовская Надежда Ринатовна

преподаватель кафедры философии и
педагогике профессиональной подготовки

Харьковский национальный автомобильно-дорожный университет

Razumovska Nadiia

lecturer of philosophy and pedagogy training

Kharkiv National Automobile and Highway University

**ФОРМУВАННЯ У МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АВТОМОБІЛЬНО-
ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ ДО ЗДІЙСНЕННЯ
ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО САМОРОЗВИТКУ**

**ФОРМИРОВАНИЕ У БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ
АВТОМОБІЛЬНО-ДОРОЖНОЇ ОБЛАСТИ ПОЛОЖИТЕЛЬНОЙ
МОТИВАЦИИ К ОСУЩЕСТВЛЕНИЮ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-
ЛИЧНОСТНОГО САМОРАЗВИТИЯ**

**FORMATION OF FUTURE SPECIALISTS IN AUTOMOBILE AND ROAD
BRANCH OF POSITIVE MOTIVATION TO IMPLEMENTATION OF
PROFESSIONAL AND PERSONAL SELF-DEVELOPMENT**

Анотація. У статті автор приділяє увагу впливу позитивної мотивації на професійно-особистісний саморозвиток майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі. Визначено, що професійно-особистісний саморозвиток студентів безпосередньо залежить від сенсів і цінностей, які закладено в професійну діяльність.

Ключові слова: професійний саморозвиток, фахівці автомобільно-дорожньої галузі, мотивація, інтерес, професійний інтерес, цінності, професійна спрямованість.

Аннотация. В статье автор уделяет внимание влиянию положительной мотивации на профессионально-личностное саморазвитие будущих специалистов автомобильно-дорожной отрасли. Определено, что профессионально-личностное саморазвитие студентов напрямую зависит от смыслов и ценностей, которые заложены в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: профессиональное саморазвитие, специалисты автомобильно-дорожной отрасли, мотивация, интерес, профессиональный интерес, ценности, профессиональная направленность.

Summary. In article the author pays attention of influence of positive motivation to professional and personal self-development of future specialists in automobile and road branch. It is certain that professional and personal self-development of students directly depends on meanings and values which are put in professional activity.

Key words: professional self-development, specialists of automobile and road branch, motivation, interest, professional interest, values, professional orientation.

У психології та педагогіці питання розвитку та саморозвитку особистості досліджуються у працях Л. Виготського, Д. Ельконіна, Л. Занкова, Є. Клімова, О. Леонтьєва, В. Лозового, С. Рубінштейна та інших; психологічні аспекти процесу саморозвитку особистості аналізуються в працях Г. Балла, О. Бодальова, Л. Зязюн, Л. Карамушки та інших; вивченням ролі особистісно орієнтованої освіти в цьому процесі займаються І. Бех, І. Зязюн, Н. Ничкало, В. Серіков, І. Якиманська та інші.

Метою статті є - виявлення впливу позитивної мотивації до здійснення професійно-особистісного саморозвитку студентів.

Мотиваційно-ціннісне забезпечення процесу формування професійної спрямованості майбутніх фахівців автомобільно-дорожньої галузі має

відбуватися на підставі стійкого інтересу. Професійно-особистісний саморозвиток студентів безпосередньо залежить від тих смислів і цінностей, які вони вкладають в цю діяльність. Отримуючи в процесі діяльності певний досвід і якості, особистість починає на цій базі вільно і самостійно обирати цілі і засоби своєї діяльності, способи управління нею, одночасно удосконалюючи і розвиваючи свої здібності до її здійснення, змінюючи і виховуючи, формуючи себе. Такий розвиток на тому чи іншому його етапі може бути названо психогенним, «самопсихічним» розвитком, або саморозвитком.

В. Лозовий виокремлює дві групи стимулів, які спонукають особистість до здійснення саморозвитку. До першої групи належать практичні стимули, коли людина займається самоосвітою і саморозвитком тільки тому, що до цього її спонукає та чи інша життєва необхідність. У другому випадку – саморозвиток виступає як самоціль, коли людина займається саморозвитком тому, що прагне отримати нові знання і навички, підвищити професійну майстерність.

Створення у студентів домінантної установки-мотивації на самоосвіту і самовиховання, розуміння необхідності безперервного саморозвитку протягом всього життя допоможе вирішити багато сьогоденних проблем освіти. Отримуючи в процесі діяльності певний досвід і якості, особистість починає на цій базі вільно і самостійно вибирати цілі і засоби діяльності, керувати своїми діями, одночасно вдосконалюючи і розвиваючи свої здібності до її здійснення, змінюючи і виховуючи себе.

Для надання процесам саморозвитку та самовдосконалення домінантного статусу в психічному розвитку особистості Г. Селевко вважає за доцільне організацію трьох груп умов:

1. Свідоме прийняття особистістю цілей, завдань та можливостей власного розвитку та саморозвитку.
2. Адекватність методів зовнішніх впливів та їх стилю та відповідність умов навчання й виховання особливостям життєдіяльності.

3. Створення у студентів домінантної установки-мотивації на самовиховання і саморозвиток [3].

Підготовка до вибору професії – невід’ємна складова процесу розвитку і саморозвитку особистості, яка є важливою соціальною проблемою, що стоїть перед кожною молодою людиною, яка вступає в самостійне життя. Помилка, допущена у виборі професії має негативні наслідки не лише для людини, а й для суспільства. Для того, щоб її уникнути необхідно проводити професійний відбір – спеціальну процедуру вивчення ймовірної схильності особистості до оволодіння спеціальністю, досягненню нею рівня майстерності та успішного її виконання.

Формування стійкого позитивного ставлення до професії є одним з актуальних питань професійної спрямованості майбутніх фахівців.

Основною метою навчання та виховання є сприяння майбутньому фахівцеві у пошуку свого призначення й розвитку самоцінності, а також стимулювання його до саморозвитку. Необхідними складовими також виступають свідоме ухвалення обраної професії та розуміння творчої природи професійної діяльності й необхідності постійної роботи з самовдосконалення. Завдяки такому підходу в процесі навчання забезпечується сприяння майбутньому фахівцеві у самоорганізації, пошуку чинників власного особистісного зростання та особистісного сенсу професійної діяльності.

В якості основного критерію самовизначення виступає система особистісних смислів індивіда. Особистісний сенс – суб’єктивно сприйнята значущість для індивіда тих чи інших предметів. При цьому міра усвідомленості справжнього сенсу може бути різною. Вона визначається виявленням зв’язків конкретного предмета з потребами, цінностями, мотивами індивіда. Породження особистісного сенсу відбувається на підставі постановки мети професійно-особистісного саморозвитку [2].

Становлення ціннісних орієнтацій відбувається протягом усього людського життя. Спочатку людина неусвідомлено сприймає ту модель світу, яку йому пропонує суспільство. Потім починається усвідомлена переоцінка явищ життя, систематизація життєвих цінностей, розстановка пріоритетів.

Інформація, яку індивід використовує при цьому, береться з накопиченого досвіду, власних спостережень і роздумів, спілкування.

Виявлено, що джерелом саморозвитку виступає суперечності між необхідністю діяльності по задоволенню потреб людини і її здатністю здійснювати цю діяльність. Потреби служать мотивом до дії. Мотив – це спонукання до діяльності, пов'язане із задоволенням потреб, усвідомлювана причина, що лежить в основі вибору дій і вчинків особистості. Іншими словами, під мотивами розуміють причини поведінки людини, внаслідок яких вона надходить і діє саме так, а не інакше. Коли потреба відчувається людиною, вона спонукає в неї стан спрямованості. Спонукування є поведінковим проявом потреби і сконцентровано на досягненні мети [138].

Вітчизняними вченими було виявлено, що провідними мотивами вступу до ВНЗ є захоплення навчальним предметом та інтересом до професії, яке своєю чергою в узагальненій формі характеризується як професійна спрямованість.

У ході навчання відбувається подальший розвиток і трансформація мотиваційної структури суб'єкта діяльності. Динаміка мотиваційної структури багато в чому визначається рівнем академічних успіхів. Задоволення навчальною діяльністю зростає в міру ускладнення предмету, збільшення в ньому частки творчих компонентів, що дозволяють студенту проявляти особисту ініціативу, реалізовувати багаж знань і умінь. У міру особистісного росту він починає бачити шляхи самовираження, самоактуалізації в діяльності. І навпаки, навчальні невдачі призводять до формування негативної мотивації.

Залежність успішності навчальної діяльності від мотивації досліджувалося Г. Клаусом. Так, вчений виокремив позитивну і негативну мотивацію. На його думку, людина з сильним бажанням оволодіти знаннями вчитиметься без зовнішнього примусу, отримуючи від своїх знань задоволення, проявляючи наполегливість; достатньо швидко засвоюючи необхідні відомості, демонструючи інтелект, гнучкість, фантазію.

Тобто, в підвищенні рівня академічних досягнень студентів важливу роль відіграє формування позитивного ставлення до обраної професії. Мотивація навчальної діяльності складається з оцінки студентами різних аспектів цього процесу з погляду їх особистих індивідуальних потреб і цілей. Студент, передусім, повинен усвідомлювати та сприймати мету навчальної діяльності, тобто зрозуміти, що від нього вимагає викладач. Далі у відповідності до прийнятої мети, студент визначає послідовність дій та оцінює умови її досягнення. Результатом є суб'єктивна модель, на основі якої студент складає програму дій, визначає засоби та способи її здійснення.

Особистість, яка сама ставить перед собою цілі, стоїть на вищому щаблі розвитку, ніж та, яка приймає цілі, нав'язані їй іншими людьми. Уміння ставити перед собою цілі і працювати над їх досягненням свідчить про здібність студента до самовиховання і самовдосконалення.

Мета або вимога, які були нав'язані з боку інших людей, можуть стати власними для студента, якщо вони сприяють задоволенню певних його потреб або є етапом чи засобом їх задоволення. У такому разі студент виступатиме не як пасивний виконавець, а як активний учасник, це сприятиме більшій включеності студента в діяльність. Перетворення зовнішніх вимог на індивідуальні цілі є одним з принципів особистісно орієнтованого підходу в навчанні. Тому, в процесі професійної підготовки майбутніх інженерів вважаємо за необхідне створювати максимально сприятливі умови для стимулювання розвитку та саморозвитку їх потреб, інтересів, намірів. Цьому сприятиме формування мотивації досягнення.

Мотивація досягнення підвищує навчальну активність, впливає на формування мети шляхів їх досягнення [1]. Особливу роль при цьому відіграють переконання людини. Вони є симбіозом зовнішнього впливу та особистої внутрішньої роботи. Іншими словами, переконання є знаннями, вивіреними життям або підкріплені особистим чуттєвим досвідом.

Питанням проблем формування і змін переконань присвячено безліч праць як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Так, В. Сухомлинський розмірковував не так над тим, як переконати своїх учнів у якій-небудь ідеї,

скільки над тим, як зробити так, щоб ця ідея стала невід'ємною органічною складовою їх суб'єктивного світу, щоб вони ніколи не відчували себе на розпутьті. У цьому випадку процес переконання стає активним і максимально ефективним, особливо якщо нові переконання вдається неодноразово закріпити на практиці [4].

Отже, переконання займають у житті особистості важливе місце. І в освітньому середовищі їм повинно приділяти відповідну увагу. Формування переконань у ВНЗ є складним завданням, оскільки студенти є дорослими людьми і у них є свої сформовані переконання, цілі та вподобання. Однак завдання це надзвичайно важливе, оскільки за умов сьогодення ідеали і переконання часто деформовані, непостійні, має місце підміна понять.

Вибір майбутнього професійного шляху передбачає необхідність формування професійно важливих якостей особистості, усвідомлення потреби в їх розвитку та самовдосконаленні.

Для того, щоб майбутня професійна діяльність набула особистісного сенсу, необхідно активізувати процеси самопізнання і саморозвитку, які сприятимуть усвідомленню Я-концепції. Це обумовлює необхідність виокремлення другої педагогічної умови.

Література:

1. Маркова А. К. Формирование мотивации учения / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлов. – М.: Просвещение, 1990. – 192 с.
2. Романовський О. Г. Педагогіка успіху / О. Г. Романовський, В. Є. Михайличенко, Л. М. Грень. – НТУ «ХПІ», 2011. – 367 с.
3. Селевко К. Г. Современные образовательные технологии / К. Г. Селевко. – М.: Народное образование, 1999. – 256 с.
4. Сухомлинський В. О. Інтерес до учіння – важливий стимул навчальної діяльності учнів. Вибрані твори у 5 т. Т.5 / В. О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1976. – 646 с.